

а ринок молока і молочних продуктів є одним з найбільш динамічних і перспективних. Таким чином, основними завданнями для ефективного виробництва молока і молочних продуктів є збільшення обсягів виробництва, закупівля нових високопродуктивних корів; мінімізація імпорту та розширення експорту молочної продукції; підвищення якості і конкурентоспроможності продукції та зниження її собівартості.

Список використаних джерел

1. Бондаренко В.М. Розвиток ефективного виробництва молока та його промислової переробки в Україні / В.М. Бондаренко // Економіка АПК. – 2008. – №5. – С. 61–64.
2. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Ільчук М.М. Якість молока та ефективне його виробництво / М.М. Ільчук // Науковий вісник НАУ. – 2003. – №63. – С. 308–319.

4. Кваша С.М. Конкурентоспроможність вітчизняної аграрної продукції в умовах вступу України до СОТ / С.М. Кваша, О.Ф. Лука // Економіка України. – 2003. – №10. – С. 79–85.

5. Міністерство аграрної політики України. Офіційний сайт [Електрон. ресурс]: Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>

6. Протасова Л.В. Аналіз виробництва молока та молочних продуктів в Україні / Л.В. Протасова // Міжнародний збірник наукових праць. – 2008. – Випуск 1(16). – С. 229–234.

7. Скотарство України: реалії сьогодення [Електрон. ресурс]: Режим доступу: www.agro-business.com.ua/.../878-2012-02-17-12-39-42.html

УДК:338.43.003.13:636.2:(477.53)

З.М. ТІТЕНКО,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Економічна ефективність виробництва та перспективи розвитку м'ясного скотарства на сільськогосподарських підприємствах Полтавської області

Здійснено аналіз розвитку м'ясного скотарства, досліджено динаміку виробництва та реалізації м'яса великої рогатої худоби на сільськогосподарських підприємствах Полтавської області.

Ключові слова: виробництво, реалізація, економічна ефективність, собівартість, яловичина.

Осуществлен анализ развития мясного скотоводства, исследована динамика производства и реализации мяса крупного рогатого скота на сельскохозяйственных предприятиях Полтавской области.

Ключевые слова: производство, реализация, экономическая эффективность, себестоимость, говядина.

The analysis of beef cattle, investigated the dynamics of production and sale of meat cattle farms in the Poltava region.

Keywords: production, sales, cost effectiveness, cost, beef.

Постановка проблеми. Продовольча проблема є найгострішою для людства, бо вона належить до довгострокових і найскладніших не тільки в Україні, а й світовій економіці. Якщо у розв'язанні інших важливих проблем (енергетичної тощо) існують альтернативні рішення, то у продовольчих питаннях такі резерви відсутні. Забезпечення населення України високоякісними продуктами харчування та гарантування продовольчої безпеки країни ніколи не втрачало актуальності [1, с. 112].

Чільне місце у забезпеченні національної продовольчої безпеки України належить скотарству, яке є найбільшою підгалуззю тваринництва та фактично його фундаментом. Перспективність цієї галузі визначається не тільки сприятливими природно-кліматичними умовами, а й історичними передумовами, оскільки вирощування та розведення ВРХ в Україні є традиційним напрямом господарської діяльності, що дало можливість здобути значний практичний досвід і сформуванню системи традиційних підходів [2, с. 29].

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Економічний стан виробництва продукції скотарства із врахуванням їх провідного значення як продуктів харчування завжди привертала увагу багатьох вчених. Проблеми та перспективи розвитку тваринництва знайшли своє відображення у працях відомих науковців: В.Г. Андрійчука, П.С. Березівського, В.В. Дієсперова, П.К. Канінського, Н.Г. Копитця, Н.С. Ляліна, В.Я. Месель-Веселяка, Р.О. Петренка, Т.В. Панчука, П.Р. Пуцентейла, П.Т. Саблука, В.К. Савчука, О.З. Томашівського, Л.П. Червінського та інших.

Мета статті – висвітлити та проаналізувати стан та економічну ефективність виробництва та розвитку м'ясного скотарства в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області.

Виклад основного матеріалу. На даному етапі розвитку агропромислового комплексу виникає декілька першочергових завдань, зокрема стабілізація і нарощування об-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

сягів виробництва тваринницької продукції і, як наслідок, зменшення залежності країни від імпорту м'яса, оптимізація споживання продуктів харчування тваринного походження з розрахунку на душу населення у відповідності до науково обґрунтованих норм, створення сприятливих організаційно-економічних умов для ефективної роботи сільськогосподарських товаровиробників. Тому розвиток м'ясопродуктового підкомплексу АПК має стати одним з пріоритетних напрямів державної економічної політики.

Основною причиною спаду виробництва яловичини і телятини в Полтавській області є різке зменшення поголів'я великої рогатої худоби. Так, у всіх категоріях господарств воно зменшилося з 1990 по 2011 рік на 991,0 тис. гол., або майже в 4,7 раза, в тому числі корів відповідно на 274,2 тис. гол., або більш ніж утричі. В особистих господарствах населення протягом даного періоду зменшення поголів'я є несуттєвим – лише на 3,5%, проте на сільськогосподарських підприємствах ситуація погіршується з кожним роком. Так, у 2011 році поголів'я великої рогатої худоби становило 166,7 тис. гол. проти 1154,1 тис. гол. у 1990 році (табл. 1). Варто зазначити поступове зростання поголів'я ВРХ у фермерських господарствах, а саме в порівнянні з 2000 роком воно збільшилося в 3,5 раза, а корів – у 5 разів, проте їхня частка в загальній кількості є досить низькою. Такий стан віддзеркалює кризову ситуацію всього тваринництва області.

М'ясо яловичини і телятини у структурі м'ясної продукції області у 2011 році становило 31,3% (15,7 тис. т) і посідало друге місце після свинини (рис. 1). Незважаючи на те що в 2000 році ситуація була дещо іншою, в м'ясному балансі області перше місце займала яловичина і телятина – 51%, або 34 тис. т.

Аналіз виробництва м'яса в цілому і яловичини зокрема на внутрішньому ринку свідчить, що суттєве зменшення чисельності поголів'я ВРХ негативно вплинуло на обсяги виробництва яловичини і телятини. Обсяг виробництва м'яса всіх видів у Полтавській області за останні п'ять років майже не змінився, хоча в порівнянні з 1990 роком цей показник зменшився більш ніж у чотири рази (табл. 2). В останні роки, незважаючи на відносно стабільну ситуацію з виробництва м'яса в цілому, ситуація з виробництва яловичини є майже критичною. Так, у 2011 році її вироблено 15,7 тис. т, що в порівнянні з 2000 р. менше в два рази, а в порівнянні з 1990 роком у 4 рази. У сільськогосподарських підприємствах у 2011 році було вироблено 8,1 тис. т яловичини і телятини, що в порівнянні з минулим роком менше на 11%, в господарствах населення спостерігається поступове зростання їхнього виробництва на 18,8% в порівнянні з минулим роком, але, на жаль, це не може суттєво вплинути на загальну кризову ситуацію в галузі.

На економічну ефективність діяльності підприємства впливають два основні фактори: виробничі витрати і ціна

Таблиця 1. Поголів'я великої рогатої худоби в Полтавській області, тис. гол.

Показники	1990	2000	2007	2008	2009	2010	2011	2011 в % до	
								1990	2000
Усі категорії підприємств									
Велика рогата худоба	1258,4	503,7	310,2	294	282,5	264,5	267,4	21,2	53,1
у т.ч. корови	410,1	232,9	157,1	147,5	142,3	137,4	135,9	33,1	58,4
Сільськогосподарські підприємства									
Велика рогата худоба	1154,1	364,5	174,2	167,8	167,3	161,4	166,7	14,4	45,7
у т.ч. корови	331,1	129	64	64,3	65,5	66	67,9	20,5	52,6
у тому числі фермерські господарства									
Велика рогата худоба	–	1,1	3	3,4	3,2	3,2	3,9	x	354,5
у т.ч. корови	–	0,3	1,3	1,4	1,3	1,3	1,6	x	533,3
Господарства населення									
Велика рогата худоба	104,3	139,2	136	126,2	115,2	103,1	100,7	96,5	72,3
у т.ч. корови	79	103,9	93,1	83,2	76,8	71,4	68	86,1	65,4

Дані: Сільське господарство Полтавської області.

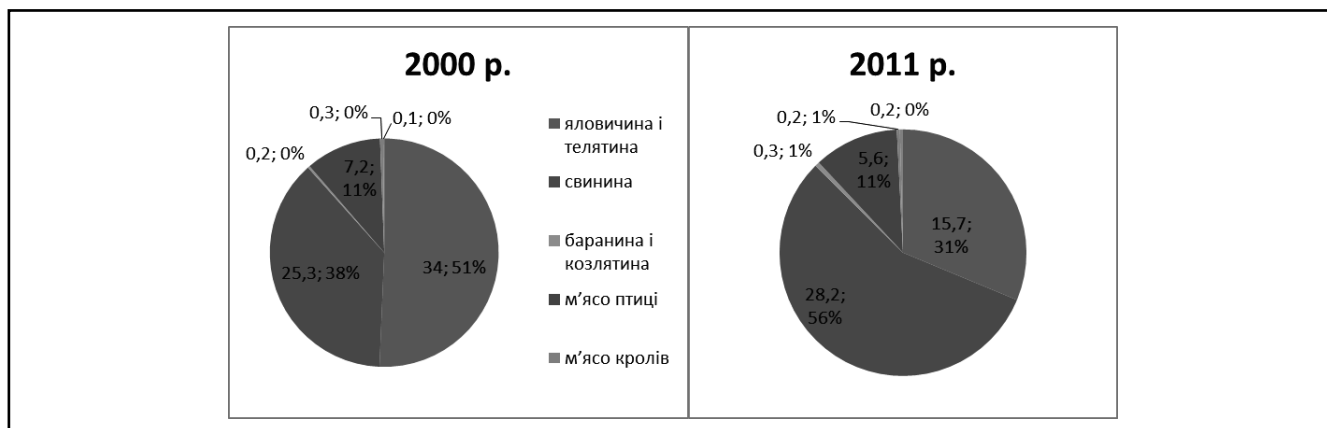

Рисунок 1. Структура виробництва основних видів м'яса в Полтавській області в 2000–2011 роках

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Таблиця 2. Динаміка виробництва яловичини і телятини на підприємствах Полтавської області

	1990	2000	2007	2008	2009	2010	2011	Відхилення	
								2011 до 1990	2011 до 2010
Господарства всіх категорій									
М'ясо (у забійній вазі), тис. т, в тому числі	224,5	67,1	53,9	43,9	44	50	50,2	22,4	100,4
яловичина і телятина	97,4	34	19,4	14,4	15,7	15,5	15,7	16,1	101,3
Сільськогосподарські підприємства									
М'ясо (у забійній вазі), тис. т, у тому числі	170,7	24,1	24,5	22,4	22,6	24,9	24,8	14,53	99,60
яловичина і телятина	90,1	17,2	10,8	9,4	9,4	9,1	8,1	8,99	89,01
у тому числі фермерські господарства									
М'ясо (у забійній вазі), тис. т, у тому числі	–	0	0,7	0,7	0,5	0,8	1	x	125
яловичина і телятина	–	0	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	x	100
Господарства населення									
М'ясо (у забійній вазі), тис. т, у тому числі	53,8	43	29,4	21,5	21,4	25,1	25,4	47,2	101,2
яловичина і телятина	7,3	16,8	8,6	5	6,3	6,4	7,6	104,1	118,8

Дані: Сільське господарство Полтавської області.

реалізації. На сільськогосподарських підприємствах області у 2007–2011 роках обсяги виробництва м'яса ВРХ поступово зменшуються, відповідно зменшуються й обсяги його реалізації. Так, у 2011 році сільськогосподарські підприємства області реалізували 155 928 ц великої рогатої худоби на м'ясо, що майже на 25% менше, ніж у 2007 році. У 2007–2011 роках собівартість 1 ц приросту ВРХ зросла удвічі і у 2011 році становила 1707,5 грн. Ціна реалізації хоч і зросла протягом аналізованого періоду більш ніж удвічі, проте залишається значно нижчою собівартості, тому виробництво і реалізація великої худоби на м'ясо є збитковою, у 2011 році рівень збитковості становив –30,6%, хоча в порівнянні з 2007 роком (–40,4%) він зменшився (табл. 3).

Важливою умовою підвищення ефективності виробництва на сільськогосподарських підприємствах є зниження собівартості продукції. Для розробки заходів, спрямованих на її зниження та підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва, розглянемо структуру виробничих витрат.

У господарствах Полтавської області за останні роки витрати на виробництво приросту ВРХ зросли майже вдвічі і в 2011 році становили 320 949,3 тис. грн. Серед них найбільше зросли інші матеріальні та загальновиробничі витрати – у 2,8 раза, а також витрати на оплату робіт і послуг у 2,1 раза. Досить суттєво зросли витрати на корми: так, у 2011 році вони становили 168 503 тис. грн. (для порівнян-

Таблиця 3. Економічна ефективність виробництва приросту ВРХ у сільськогосподарських підприємствах Полтавської області

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2011 у % до 2007
Кількість реалізованої продукції, ц	207762	166634	163001	229880	155928	75,05
Повна собівартість 1 ц приросту ВРХ, грн.	850,3	1001,9	1156,99	1373,99	1707,5	200,81
Ціна реалізації 1 ц приросту ВРХ, грн.	506,98	824,51	820,16	919,9	1184,57	233,65
Прибуток (+), збиток (–), тис. грн	–71328,7	–29559,5	–54902,8	–104386,5	–81539,6	114,30
в т. ч.:						
на 1 ц приросту ВРХ, грн.	–343,3	–177,4	–336,8	–454,1	–522,9	152,32
на 1 голову, грн.	–409,5	–176,2	–328,2	–646,8	–489,1	119,44
Рівень рентабельності, збитковості, %	–40,4	–17,7	–29,1	–33,1	–30,6	x

Дані: Сільське господарство Полтавської області.

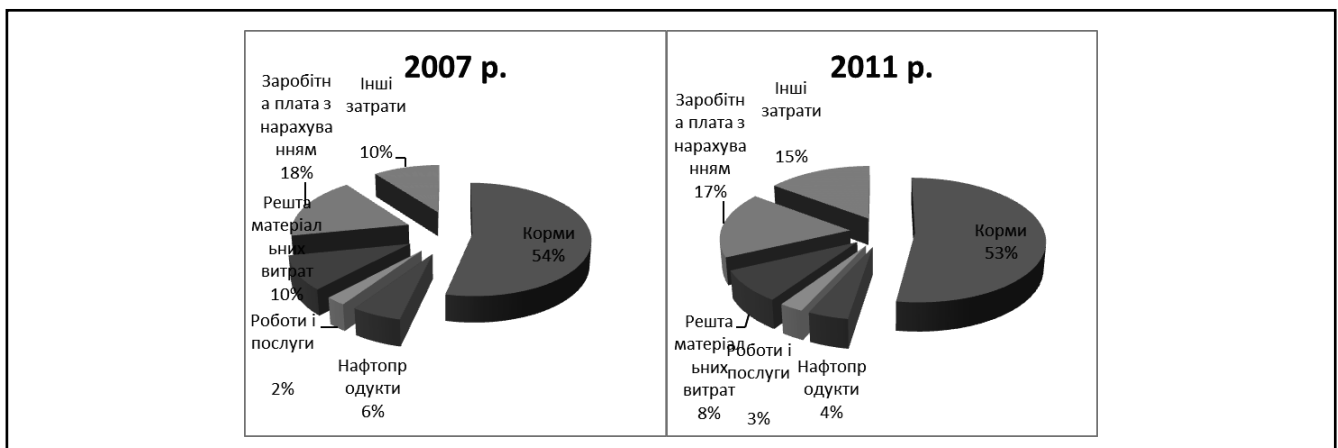

Рисунок 2. Структура витрат на виробництво приросту ВРХ у сільськогосподарських підприємствах Полтавської області

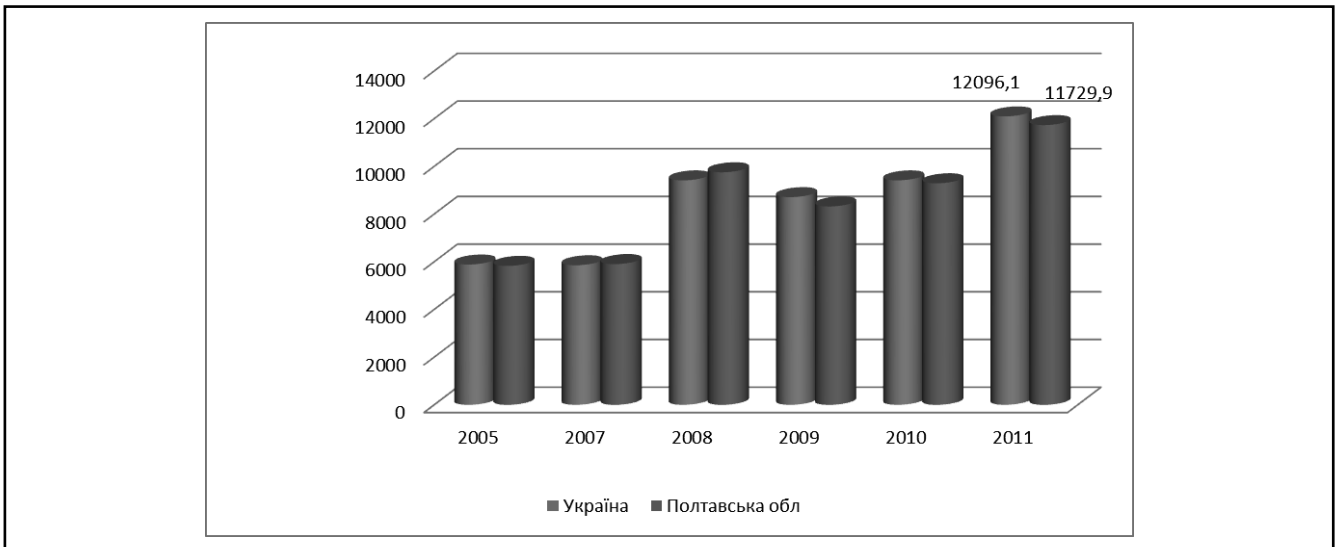

Рисунок 3. Середня ціна реалізації приросту ВРХ на м'ясо, за 1 тону

ня: у 2007 році – 86523,7 тис. грн.). У структурі собівартості частка кормів протягом аналізованого періоду займає найбільшу питому вагу – 53,0% (рис. 2).

Ціна є економічною категорією, від якої залежить ефективність діяльності підприємства. Важливим фактором при ціноутворенні на ринку готової продукції є вплив посередників при закупівлі сировини і реалізації готової продукції. Так, при закупівлі м'яса посередницькими структурами його закупівельна ціна зростає на 15–20%, часто одна й та сама продукція проходить через дві–три таких структури. Тому виробники не мають іншої альтернативи при її реалізації.

В останні роки відбувається зростання ціни на велику рогату худобу, проте її рівень усе ще залишається досить низьким. Так, у 2011 році ціна реалізації 1 тонни ВРХ у господарствах Полтавської області становила 11729,9 грн., що на 3% менше, ніж у цілому по Україні (12 096,1 грн.). У той час потрібно відмітити, що порівняно з 2007 роком цей показник збільшився майже вдвічі (рис. 3).

Висновки

Отже, в господарствах Полтавської області, як і в цілому в Україні, спостерігаються негативні тенденції в розвитку тваринництва.

Особливих складнощів вони набули в м'ясному скотарстві, адже в сільськогосподарських підприємствах поголів'я ВРХ зменшується швидкими темпами і тільки дещо зростає у господарствах населення. Внаслідок підвищення матеріальних і трудових витрат виробництво приросту ВРХ є збитковим. Основними причинами цього є диспаритет цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, відсутність цивілізованого ринку її збуту та державної підтримки галузі, а також правова незахищеність сільських товаровиробників.

Список використаних джерел

1. Місюк М.В. Про державне регулювання розвитку галузі скотарства / М.В. Місюк // Економіка АПК. – 2009. – №4. – С. 112–116.
2. Організація аграрного виробництва і бізнесу [Азізов С.П., Саблук П.Т., Канінський П.К. та інші]; під ред. проф. С.П. Азізова, П.Т. Саблука. – К.: ННЦІАЕ, 2006. – 790 с.
3. Баланюк І.Ф. Галузева структура виробництва в сільськогосподарських підприємствах: моногр. / І.Ф. Баланюк, О.І. Жук // Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2011. – 184 с.

УДК 005.21.339

Т.Г. ВОЛОЩУК,
науковий співробітник, Науково-дослідний інститут Черкаського державного технологічного університету

Оцінка маркетингового клімату олійно-жирового підприємства

Встановлено важливість експортних поставок олійно-жирової продукції для економіки України. Наведено баланс попиту і пропозиції рослинних олій в Україні, а також світовий баланс основних видів олій. Обґрунтовано методику прогнозування обсягів поставок продукції з

врахуванням умов зовнішнього і внутрішнього середовища, яке включає п'ять етапів.

Акцентовано увагу на дотриманні необхідних умов для застосування цієї методики, зокрема фаховість вико-